

Інформаційна довідка
щодо проекту Кодексу України про адміністративні проступки
*(реєстр. № 11386 від 28.06.2024 р.)**

Анотація.

В Інформаційній довідці аналізуються положення проекту Кодексу України про адміністративні проступки (реєстр. № 11386 від 28.06.2024 року) (далі – проект Кодексу).

Зокрема, розглядається відповідність проекту Кодексу положенням Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, вимогам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародно-правових актів, рішенням Європейського суду з прав людини, відповідним Рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи та законодавчим нормам держав Європейського Союзу, загалом сучасним європейським стандартам у сфері провадження у справах щодо адміністративних проступків (правопорушень) та тенденціям розвитку адміністративно-деліктного законодавства.

Ключові слова: Кодекс України про адміністративні проступки, підстави його прийняття; структура проекту Кодексу; адміністративні проступки, поняття, суб'єкти та загальні засади відповідальності за їх вчинення; адміністративні стягнення, їх поняття та види; провадження у справах про адміністративні проступки; учасники провадження; адміністративний орган; розгляд та вирішення справ про адміністративні проступки; адміністративний акт; оскарження та виконання адміністративного акта.

Вступна частина.

Згідно з поглядом на сутність та правову природу інституту відповідальності за адміністративні проступки, що був закладений ще у радянські часи, останні розглядаються, передусім, як діяння, що порушують встановлені державою заборони, за вчинення яких мають застосовуватися жорсткі санкції. Подібний концептуальний погляд залишається пріоритетним і після 1991 року, тобто упродовж всього сучасного періоду історії України, зокрема й в останні роки.

Це зі свого боку впливає на загальну спрямованість розвитку законодавства у вказаній сфері, яка проявляється у постійному встановленні нових заборон та кількісному збільшенні суб'єктів адміністративної юрисдикції. У законотворчій діяльності на сьогодні, незважаючи на окремі спроби реформування адміністративно-деліктного законодавства протягом останніх років, продовжується стійка тенденція на максимальне збільшення обсягів відповідальності та санкцій за вчинення адміністративних правопорушень, застосування адміністративної репресії як основного засобу їх запобігання та протидії.

Переважна більшість законопроектів, що розглядаються, та законів, які вже ухвалено, передбачають постійне посилення такої відповідальності шляхом встановлення нових діянь, за вчинення яких пропонується застосовувати адміністративну відповідальність, або суттєвого, іноді у десятки-сотні разів,

підвищення розмірів штрафів чи інших видів стягнень, передбачених санкціями відповідних норм.

Слід зазначити, що акцент на посилення адміністративної репресії не узгоджується з існуючими міжнародними та європейськими стандартами й вимогами щодо відповідальності за вчинення адміністративних деліктів (проступків).

Замість єдиного системного підходу, удосконалення законодавства здійснюється шляхом внесення чисельних змін та доповнень до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Водночас більшість норм цього Кодексу, ухваленого ще за радянських часів у 1984 році, має застарілий характер і не відповідає сучасним суспільним потребам в адміністративно-деліктній сфері.

Наразі існує значна кількість різноманітних нормативно-правових актів, які окрім та одночасно із названим Кодексом, визначають адміністративні порушення та встановлюють за них відповідальність, а також акти окремих галузей законодавства, які регламентують реалізацію адміністративної відповідальності на відмінних від норм КУпАП засадах.

В порушення вимог пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, згідно з якими діяння, які є адміністративними правопорушеннями, та відповідальність за них визначаються виключно законами України, адміністративна відповідальність передбачається навіть у деяких підзаконних нормативно-правових актах.

В окремих галузевих законах, які регулюють питання господарської діяльності, а також у Господарському кодексі України передбачено можливість застосування до суб'єктів господарювання за порушення їх керівниками вимог законів так званих «адміністративно-господарських санкцій». Останні за своїми юридичними ознаками фактично є різновидом такого адміністративного стягнення як штраф, що має застосовуватися державними органами за вчинення адміністративних деліктів. У таких випадках за вчинення тотожних за своєю об'єктивною стороною та суспільно шкідливими наслідками діянь можуть застосовуватися різні адміністративні стягнення, що може, серед іншого, розглядатися і як ознаки певного правового безладу та свавілля.

Незважаючи на це, в Україні відсутній єдиний законодавчий акт, який би комплексно та системно регулював усі суспільні відносини, що виникають у сфері відповідальності за порушення адміністративного законодавства, а також відповідав би тим викликам і потребам суспільного розвитку, чисельним змінам, що відбулися після прийняття у 1984 році діючого Кодексу.

Внаслідок ситуації, що склалася, не може бути досягнуто мети належного забезпечення прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ та організацій, додержання основоположних вимог Конституції України, дотримання вимог європейських та міжнародно-правових документів у галузі адміністративно-деліктного законодавства.

З огляду на викладене, найбільш актуальним завданням на даний час з метою подолання зазначених вище ризиків та правовою основою реформування адміністративно-деліктного законодавства України є розробка дієвого механізму

щодо повної кодифікації та концентрації всіх без винятку норм, які регулюють адміністративну відповідальність, у одному кодифікованому законодавчому акті – новому Кодексі України про адміністративні проступки.

У такому Кодексі повинен відобразитися сучасний стан адміністративно-деліктного законодавства. Він має узгоджуватися із існуючими міжнародними критеріями та відповідати завданням щодо адаптації законодавства України до стандартів та вимог законодавства Європейського Союзу у цій галузі.

З ухваленням нового Кодексу про адміністративні проступки у чинному законодавстві України має бути закріплений беззастережний пріоритет загальних положень вказаного Кодексу над усіма іншими нормативно-правовими актами щодо адміністративної відповідальності. Слушною тут є аналогія із кримінальним законом, у якому кримінальним правопорушенням, зокрема злочином, визнається лише те діяння, яке закріплено у Кримінальному кодексі України.

Найбільш оптимальним для умов України вбачається втілення концептуального положення, згідно з яким, зазначений Кодекс має стати єдиним у правовій системі України нормативним актом, який комплексно та системно визначатиме певні діяння адміністративними проступками та встановлюватиме за їх вчинення адміністративну відповідальність. Обов'язковою умовою при цьому є виключення таких норм із інших нормативно-правових документів, зокрема тих, що регулюють цивільно-правові та господарсько-правові відносини або діють в інших галузях права.

Концептуальним має бути і базовий підхід, що передбачає чіткий розподіл видів юридичної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних зі сферою публічного управління: якщо відповідний склад проступку не передбачений спеціальним кодифікованим актом про адміністративні проступки, то у такому разі повинна наступати кримінальна, цивільно-правова або дисциплінарна відповідальність.

Ухвалення оновленого кодифікованого законодавчого акта у сфері відповідальності за вчинення адміністративних проступків надало б можливість виключити або модернізувати статті чинного КУпАП, що мають застарілий характер, зосередити усі норми щодо адміністративної відповідальності у єдиному Кодексі як основному галузевому нормативно-правовому документі адміністративно-деліктного права, який відповідатиме стандартам сучасного міжнародного та європейського законодавства. Його безпосереднім та основним завданням має стати виняткова регламентація суспільних відносин щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства, допущені у всіх сферах публічного адміністрування.

Окрім того, Кодекс повинен містити обов'язкові положення щодо: унормування та інклюзивного визначення усіх видів адміністративних деліктів як самостійної, окремої категорії правопорушень та їх відмежування від кримінальних проступків; визначення суб'єктів відповідальності за вчинення адміністративних проступків; визначення в якості суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні проступки та притягувати до відповідальності за їх вчинення, виключно органи виконавчої влади; закріплення

принципу презумпції невинуватості особи в адміністративному провадженні; оновлення переліку адміністративних стягнень; удосконалення адміністративно-деліктної процедури, зокрема з урахуванням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» тощо.

Головною метою такого Кодексу має стати втілення принципів верховенства права та законності, належне правове забезпечення прав і свобод людини, захист від протиправних посягань на порядок публічного управління, ефективного регулювання, відповідно до європейських та міжнародних стандартів, адміністративних відносин, що виникають між фізичними і юридичними особами та органами державної влади і органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами.

Задля досягнення цієї мети зазначений Кодекс має враховувати положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідні рішення Європейського суду з прав людини, Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи, законодавчі норми та правовий досвід держав Європейського Союзу.

Впровадження положень Кодексу України про адміністративні проступки передбачає підготовку та одночасне прийняття законів про внесення змін та доповнень до інших законодавчих актів, які безпосередньо з ним пов'язані. Насамперед, до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Кримінально-виконавчого кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, законів України «Про адміністративну процедуру», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про виконавче провадження» та деяких інших нормативно-правових актів.

Вищезазначені положення повною мірою знайшли своє втілення у Концепції реформування законодавства України про адміністративну відповідальність, підготовленій Дослідницькою службою Верховної Ради України у квітні 2023 року та презентованій 31 травня 2024 року під час проведення фахівцями служби навчального вебінару для народних депутатів України, їх помічників-консультантів та працівників Апарату Верховної Ради України.

Зокрема, у Концепції пропонувалося, що новий Кодекс про адміністративні проступки з метою оптимальної структурованості має складатися із таких обов'язкових розділів.

Розділ I «Загальна частина», у якій зосереджені основоположні норми, що стосуються: завдань Кодексу; підстав та засад адміністративної відповідальності й обставин, які її виключають; поняття та визначальних ознак адміністративного проступку та критеріїв його відмежування від кримінального проступку; формулювання та переліку суб'єктів адміністративних деліктів; визначення вини та її форм в адміністративно-деліктному законодавстві; поняття, видів та характеристики адміністративних стягнень (заходів адміністративного впливу); загального порядку призначення таких стягнень.

Розділ II «Особлива частина» (або «Адміністративні проступки») включатиме перелік конкретних діянь, склади яких визначатимуться як адміністративні проступки, що посягають на суспільні відносини у різних сферах порядку публічного адміністрування (об'єкти посягань) та передбачають

відповідні санкції у вигляді адміністративних стягнень (заходів адміністративного впливу) за їх вчинення. Водночас адміністративні проступки диференціюються залежно від родового об'єкту, тобто суспільних відносин у певних сферах господарської діяльності та публічного управління, на які посягають такі діяння і які мають спільні ознаки, риси, властивості. Внаслідок цього адміністративні проступки систематизуються в окремих Главах «Особливої частини», розподіл яких відбуватиметься залежно від особливостей родових об'єктів, на які посягають адміністративні проступки.

Розділ III «Процедурна частина» міститиме основні положення щодо процедури (провадження) у справах про адміністративні проступки, а також норми щодо: суб'єктів (органів та посадових осіб), які здійснюють таке провадження, насамперед, суб'єктів, які безпосередньо розглядають справи про адміністративні проступки та приймають рішення про застосування адміністративних стягнень; порядку розгляду таких справ, зокрема у режимі онлайн (відеоконференції) із застосуванням інформаційно-комунікаційних засобів виконання адміністративних процедур; стадій адміністративно-деліктного провадження; переліку, підстав та порядку застосування заходів забезпечення адміністративного провадження; основних вимог до документів, що складаються під час та за результатами вказаної процедури; підстав та порядку оскарження постанов та інших рішень, що ухвалюються за результатами провадження у справах про адміністративні делікти.

Розділ IV «Виконання постанов про застосування адміністративних стягнень (заходів адміністративного впливу)» передбачатиме норми, які визначають особливості виконавчого провадження щодо накладення різних видів адміністративних стягнень (заходів адміністративного впливу).

Розділ V «Прикінцеві та перехідні положення» визначатиме порядок набрання чинності цим Кодексом, а також внесення, у зв'язку із його прийняттям, відповідних змін і доповнень до інших Кодексів та законодавчих актів України.

Основна частина.

Досліджуваний проект Кодексу України Про адміністративні проступки розроблено на виконання вимог Закону України «Про дерадянізацію законодавства України» від 21.04.2022 року № 2215-IX.

Розроблення такого Кодексу є визначальним, прогресивним кроком щодо реального реформування чинного адміністративно-деліктного законодавства України, приведення його у відповідність до європейських та міжнародних стандартів, світового досвіду забезпечення ефективного правового регулювання суспільних відносин, що складаються у сфері відповідальності за адміністративні проступки.

Слід зазначити, що підготовлений проект Кодексу враховує Рекомендації Ради Європи стосовно адміністративних санкцій та Пояснювальний меморандум до них, а також Рішення Конституційного Суду України від 21.07.2021 року № 5-р (II)/2021 у справі за конституційними скаргами Кременчуцького А.М. та Павлика В.В. щодо відповідності Конституції України (конституційності)

припису частини десятої статті 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення. У вказаному Рішенні Конституційний Суд України констатував про відсутність на законодавчому рівні належного розмежування адміністративних правопорушень від кримінальних правопорушень та дисциплінарних правопорушень.

Проект Кодексу складається із 503 статей, що об'єднані у 9 розділів та розподілені на 55 глав.

«Загальна частина» містить розділи: 1. Законодавство про адміністративні проступки; 2. Адміністративний проступок; 3. Правові наслідки адміністративного проступку.

«Особлива частина» складається із розділів: 4. Адміністративні проступки у сфері праці, охорони здоров'я, моральності, культурної спадщини та благоустрою; 5. Адміністративні проступки у сфері забезпечення публічної безпеки, безпеки виробництва та будівництва і безпеки транспорту; 6. Адміністративні проступки у сфері забезпечення екологічної безпеки, громадського здоров'я, охорони довкілля, туризму та курортів; 7. Адміністративні проступки у сфері охорони власності та здійснення господарської і фінансової діяльності; 8. Адміністративні проступки управління в інформаційній сфері, сфері оборони, військового обов'язку, безпеки державного кордону України, а також забезпечення функціонування публічної служби.

«Процедурна частина» складається із окремого Розділу 9: «Проведення в справі про адміністративний проступок».

Проектом Кодексу у його Перехідних положеннях передбачається внесення відповідних змін до 84 різних законодавчих актів України.

Норми проекту Кодексу узгоджуються із основними положеннями згаданої вище Концепції.

Зокрема, адміністративний проступок (правопорушення) у проекті Кодексу визначається як вчинене фізичною або юридичною особою діяння (дія чи бездіяльність), за яке цим Кодексом передбачена відповідальність. Така відповідальність настає, якщо ці діяння за своїм характером не мають наслідки відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Водночас концептуально юридичний склад адміністративного проступку передбачає оновлення законодавчого підходу до визначення його елементів: об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єктів, суб'єктивної сторони. Сфера (коло суспільних відносин) публічного управління окреслює об'єкт адміністративного проступку. Використання категорії «публічне управління» означає виникнення відносин публічно-владної діяльності, що передбачають реалізацію суб'єктами владних повноважень владних управлінських функцій. А це, у свою чергу, впливає на визначення меж протиправності діянь, що охоплюються поняттям адміністративного проступку.

Об'єктивна сторона адміністративного проступку пов'язана зі сферою здійснення публічного управління, що потребує обов'язкового врахування різних видів протиправної поведінки та ступеня шкідливості при визначенні складів адміністративних проступків.

Критеріями унормування видів адміністративних проступків мають бути: 1) об'єкт проступку; 2) ступінь суспільної шкоди; 3) об'єктивна сторона проступку з урахуванням факультативних ознак; 4) форма вини.

До системи адміністративних проступків мають бути включені ті, об'єктом яких є суспільні відносини виключно у сфері публічного управління, зокрема ті, що регулюються та охороняються нормами галузевого законодавства (фінансового, податкового, трудового, екологічного, земельного, містобудівного, інформаційного тощо) з подальшим їх вилученням з інших законодавчих актів.

Суб'єктами вчинення адміністративних проступків визначено фізичних та юридичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, які несуть відповідальність за адміністративні проступки, вчинені у зв'язку зі здійсненням своєї підприємницької діяльності без створення юридичної особи, на умовах відповідальності юридичних осіб.

Визнання юридичних осіб суб'єктами вчинення адміністративних деліктів є однією з основних новел проекту Кодексу України про адміністративні проступки.

Підхід, який існує у чинному КУпАП, заснований на адміністративній відповідальності посадових осіб юридичної особи, не відповідає принципу персональної відповідальності, рівності фізичних і юридичних осіб. В окремих галузевих законодавчих актах передбачені штрафні (фінансові) санкції та обмеження, що застосовуються до юридичних осіб за порушення встановлених вимог і правил, які фактично відображають зміст саме їх адміністративної відповідальності. Тобто, передбачені у таких законах «адміністративно-господарські» фінансові санкції, що застосовуються до юридичних осіб, мають всі ознаки відповідальності за адміністративні проступки у вигляді штрафів.

Диспозиції та санкції норм чинного КУпАП, якими встановлюється адміністративна відповідальність за конкретні правопорушення, на відміну від законодавства щодо інших видів відповідальності, зокрема, цивільної, господарської, навіть кримінальної, не передбачають в якості суб'єкта такої відповідальності юридичну особу. Подібна ситуація не відповідає і концептуальним основам чинної правової системи держави, згідно з якими, юридичні та фізичні особи є повністю рівноправними суб'єктами у майже всіх галузях суспільних відносин.

Юридичні особи визначаються як організації, що можуть від свого імені брати участь у правовідносинах, бути самостійним суб'єктом прав та обов'язків. Підприємства, установи та організації у відповідних правовідносинах представляють їх керівники або інші посадові особи, які постійно діють від імені та в інтересах таких юридичних осіб. У переважній більшості випадків зазначене стосується і діянь, визнаних адміністративними деліктами, у разі, якщо вони вчиняються посадовими особами, що представляють та діють від імені юридичних осіб, з якими вони перебувають у трудових та/або службових відносинах. Внаслідок цього, настання суспільно шкідливих, негативних наслідків, реальна шкода суспільним відносинам завдається через недотримання чи невиконання саме юридичною особою встановлених законом у різних галузях

економічної діяльності або публічного управління правил та приписів.

Своєю чергою, порушення посадовими особами, які діють від імені юридичної особи, вимог закону внаслідок невиконання своїх службових обов'язків, є підставами для притягнення їх до відповідної матеріальної чи дисциплінарної відповідальності.

Водночас, як виняток, до спеціальних суб'єктів адміністративної відповідальності серед фізичних осіб необхідно віднести неповнолітніх, військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, а також посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У проекті Кодексу запроваджено принцип вини (винуватості) вчинення фізичною або юридичною особою (посадовою особою, що представляє та діє від імені юридичної особи, з якою вона перебуває у трудових та/або службових відносинах) адміністративного проступку, а також пов'язаний з ним принцип презумпції невинуватості у справах про адміністративні проступки.

До кардинальних новел досліджуваного проекту Кодексу належить і виключна юрисдикція адміністративних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні проступки та притягати до адміністративної до відповідальності.

Обґрунтуванням цього є те, що суспільні відносини щодо притягнення до відповідальності за адміністративні проступки стосуються виключно сфери публічного адміністрування. Тобто рішення про притягнення до відповідальності, що прийматимуться у цих справах уповноваженими на те органами, мають публічно-владний управлінський характер, є однією із форм реалізації цими органами своєї основної функції публічного управління.

Як наслідок, справи про адміністративні проступки мають бути підвідомчі лише органам публічного управління. Відповідно суб'єктами притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративні проступки необхідно визначити центральні або інші органи виконавчої влади згідно з їх галузевою спеціалізацією, виконавчі органи місцевого самоврядування, інші адміністративні органи.

Водночас інші установи, організації, підприємства можуть бути наділені повноваженнями щодо притягнення фізичних осіб до адміністративної відповідальності як виняток, лише в окремих випадках, коли функції публічного управління делегуються їм відповідно до закону.

Усі інші заклади та їх працівники, а також громадські організації, громадські об'єднання та їх представники, не можуть бути суб'єктами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні проступки та застосовувати адміністративні стягнення. Інші установи, організації, підприємства можуть бути наділені повноваженнями щодо притягнення фізичних осіб до адміністративної відповідальності як виняток, лише в окремих випадках, коли функції публічного управління делегуються їм відповідно до закону.

Крім того, з огляду на вищезазначене, суди (судді) також мають бути виключені із переліку органів, уповноважених розглядати справи про

адміністративні проступки та безпосередньо застосовувати заходи адміністративного впливу, оскільки у будь-якому випадку суд не є органом публічного управління. Суд є органом, покликаним здійснювати правосуддя у формі розгляду і вирішення у встановленому законом процесуальному порядку цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних та інших категорій справ.

Запропонований у проекті Кодексу перелік адміністративних стягнень містить такі з них: 1) попередження; 2) штраф; 3) позбавлення права здійснювати певну діяльність; 4) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 5) громадські роботи; 6) короткостроковий арешт.

Реформування системи адміністративних стягнень, які можуть бути застосовані за вчинення відповідних правопорушень, як основну складову має передбачати вилучення заходів адміністративної відповідальності, які за своєю сутністю та змістом тяжіють до кримінальних покарань. Зокрема: оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскацію; виправні роботи; адміністративний арешт; арешт з утриманням на гауптвахті тощо.

Водночас вищеназаною Концепцією запропоновано, що окремі види наразі існуючих адміністративно-господарських санкцій доречно включити до переліку заходів впливу, що можуть додатково застосовуватися до юридичних осіб, а саме: зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності; анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання; ліквідація суб'єкта господарювання.

Безперечно прогресивним кроком у проекті Кодексу стало втілення удосконаленої та розширеної (порівняно з чинним КУпАП) процедури провадження у справах про адміністративні проступки з огляду на їх відповідність сучасним ідеям адміністративного процесу та публічного управління, правовому статусу приватної особи у відносинах з органами публічної адміністрації, європейським стандартам справедливого урядування.

Також у проекті Кодексу при визначенні підстав та порядку вказаного провадження враховано принципи та вимоги прийнятого 17.02.2022 року Законом України «Про адміністративну процедуру», дія якого поширюється і на адміністративно-деліктні відносини, участь у яких беруть адміністративні органи, та які виникають не під час судового провадження.

У зв'язку з цим, проектом Кодексу визначено: поняття та перелік учасників провадження в справі про адміністративний проступок та осіб, які сприяють розгляду цієї справи, їх права та обов'язки; поняття і перелік доказів та їх джерел у справах про адміністративні проступки; початок провадження у таких справах; процедура підготовки до розгляду, а також порядок розгляду та вирішення справи про адміністративний проступок; обов'язки адміністративного органу під час підготовки, розгляду та вирішення вказаної справи; правовий статус адміністративного акта як основної форми прийняття рішення у справі про адміністративний проступок; підстави, порядок та суб'єкти адміністративного

оскарження, у тому числі наявність альтернативи у вигляді адміністративного оскарження вищестоящому органу та/або в порядку адміністративного судочинства; особливості виконання адміністративного акта.

Висновки.

Проект Кодексу України про адміністративні проступки (реєстр. № 11386 від 28.06.2024 р.) в умовах сьогодення має актуальне значення для кардинального реформування усієї системи адміністративно-деліктного законодавства, враховуючи сучасні потреби суспільного розвитку, дотримання прав та свобод громадян, суспільних та державних інтересів, відповідності законодавства України європейським правовим стандартам та критеріям у цій сфері.

Передбачені у проекті Кодексу новели, за умов їх доопрацювання з урахуванням положень вищеназваної Концепції реформування законодавства України про адміністративну відповідальність, сприятимуть досягненню його мети у забезпеченні реалізації принципу верховенства права в адміністративних відносинах, що виникають між фізичними і юридичними особами – з одного боку, та публічною адміністрацією (органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами) – з іншого.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*